

למה אמהות אוכלות את השליה?

האם טרנד צריכת השליה על ידי יולדות אכן בריאותי? לא ברור. אבל בעולם שבו נשים לא מקבלות מענה לצרכים גופניים ונפשיים לפני הלידה ואחריה, מובן מדוע הוא בכלל קיים

35 שמור קריאת זן

קיפסול שליה. במסורת הרפואה הסינית יש לה ערך רפואי רב. צילום: My Story / Alamy Stock Photo

נועה לימונה

התראות במייל

פורסם ב-05.11.20

השליה עוברת תהליך של ניקוי, אידיוי עם ג'ינג'ר, צ'ילי, מור ולבונה. לאחר מכן נחתכת לפרוסות דקות ואז נכנסת לתנור ייבוש ייעודי למשך כעשר שעות

חברה קרובה שלי (לצורך העניין נקרא לה מאיה) ילדה את בתה השנייה בלידת בית. אחרי הלידה, כשכבר שכבה בנחת במיטתה, חובקת תינוקת, שאלה אותה המיילדת מה תרצה לעשות עם השליה שלה. האם לבשל ולאכול אותה? להכין ממנה קפסולות לבליעה, שכן יש המאמינים שהשליה, שבמהלך ההריון מספקת חמצן וחומרים מזינים לתינוק, יכולה לסייע בהתאוששות מהלידה? ואולי לקבור את השליה, או להטביע אותה על קנבס ולהכין ממנה יצירת אמנות? וכמובן – אולי פשוט לזרוק אותה? מאיה הרגישה מוזר לגבי ההשכלה לפת. בכל זאת, השליה היתה איבר חי בגופה לא מזמן. אבל היא לא היתה בטוחה לגבי האטרקציות האחרות, ולכן החליטה בינתיים להכניס אותה לקופסה ולשמור במקפיא. חצי שנה אחר כך השליה עדיין שכבה במקרר, כמובן. עד שיום אחד, אנב ניקיון הפריזר, מאיה נתקלה בקופסה והחליטה לקבור אותה בחצר הבניין. היא נטלה את כף החפירה של עציצי המרפסת ואת קופסת השליה ויורדה למטה.

חפירת הבור היתה קשה מהצפוי – היא לא העריכה נכון את נוקשות אדמת החצר, והמשימה נמשכה ונמשכה, מאיה הזיעה והתעייפה, והשליה הפשירה בינתיים בתוך הקופסה. לבסוף, מאיה החליטה שהבור עמוק דיו והוציאה את השליה מהקופסה. היא לא צפתה שכעת, משהפשירה, ידיה יתכסו בדם. כל העסק היה מלוכלך למדי. דווקא אז חזר השכן מטיול עם הכלב הענק שלו. מאיה ידעה שהיא נראית מוזר: בנדים מכוסים בחול, ידיים מגואלות בדם. היא הסתירה את ידיה מאחורי הגב, אבל הכלב ריח את הדם והתחיל להשתגע. הוא קפץ עליה, ריחרח אותה והזיל ריר. השכן נאבק כדי להשתלט עליו, מאיה רצתה לקבור את עצמה יחד עם השליה, והסיפור הפך למרשת קרב.

לא כל יום יוצא לאדם לראות את איבריו הפנימיים, והמפגש של אשה עם שלייתה – יש בו משהו מוזר ומעניין. בשנים האחרונות, בעקבות כמה נשים מפורסמות, בהן קורטני וקים קרדשיאן, ג'ניוארי ג'ונס, מים ביאליק, אלישה סילברסטון וכריס טיגן, מנהג צריכת השליה – "פלסנטופג'י", כפי שהוא קרוי, על שם המלה הלטינית לשליה, פלסנטה – יצא מנישת ההיפים ההוויים והחל להיטמע במיינסטרים.

אירה קרן מונק היא דולה ומקפסלת שליות, בין שאר עיסוקיה. היא הכינה כבר מאות קפסולות עבור יולדות בארץ, ולפיה השליה מכילה חומרי הזנה רבים – ברזל, ויטמינים, מינרלים וגם הורמונים – ובמסורת הרפואה הסינית יש לה ערך רפואי רב. אחרי לידה, היא אומרת, "צריכת השליה מחזקת את היולדת, שאיבדה אנרגיה רבה בלידה, מצמצמת דכדוך ודיכאון, כנראה בזכות הורמון ה-CRH שמצוי בה בשפע, מפחיתה דימום, מגבירה את ייצור החלב ומספקת תחושה של ערנות ואנרגיה לנף". עם זאת, היא מדגישה, קפסולות השליה (העלות: 850 שקל לצנצנת של 100 כמוסות) לא אמורות להחליף מעקב רפואי.

בין הלוקוחות של מונק גם הזמרת והשחקנית מארינה מקסימיליאן בלומין, שהשתמשה בקפסולות השליה אחרי שתי הלידות שלה. "אני אוהבת להפיץ את הבשורה בכל הזדמנות", היא אומרת בשיחת טלפון. "זה מאוד מתחבר לאורח החיים שלי ולאמונה שלי בחוכמת הטבע. בטבע חיות אוכלות את השליה שלהן. זה נשמע קצת מרתיע, אבל זה מתחבר לרפואה בסיסית וזה מחזק את כל המערכת". שנה אחרי הלידה האחרונה שלה היא עדיין נוטלת את הקפסולות מדי פעם. "אחרי הלידות לא היו לי נפילות הורמונליות קיצוניות ולא דכדוך", היא אומרת ומייחסת את העובדה לקפסולות שנטלה.

לדברי קרן מונק, "השליה אמורה להגיע אלי עד יממה אחרי הלידה. היא עוברת תהליך של ניקוי, ואני מסירה ממנה קרומים, דם ישן ואת חבל הטבור, שאותו אני מייבשת למזכרת ונותנת ליולדת". בשלב הבא השליה עוברת תהליך קצר מאוד של אידיוי עם ג'ינג'ר, צ'ילי, מור ולבונה, "שלא נכנסים לתוך הקפסולות, אלא רק מסייעים בחימום". לאחר מכן היא פורסת את השליה לפרוסות דקות ואז מעבירה אותה לתנור ייבוש ייעודי למשך כעשר שעות.

לשליה יש שימושים נוספים מלבד צריכתה לאחר הלידה. מונק אומרת שמשתמשים בה לטיפול בלוקמיה, במחלות עור מסוימות, באיידס וכן באלכוהוליזם ובהפרעות אכילה. "באירופה מכרו אבקת שלייה עד סוף המאה ה-19, בדרום אמריקה היה סחר שלם בשליות, ובוייטנאם ובקוריאה השתמשו בהן לשיפור הסירקולציה של הדם ולטיפול בפצעים קשים. בסין היה שוק שחור למסחר בשליות אדם", היא אומרת ומוסיפה שהשימוש העדכני ביותר הוא הניסיון להפיק מהשליה תאי גזע כדי לרפא חולי קורונה. אבל מתי בעצם התחיל המנהג של אכילת שלייה אחרי הלידה? לדברי מונק, לשליה יש כינויים שונים בתרבויות עתיקות שונות. למשל, "המיטה של התינוק", "אחות העובר", ומשמעות המלה "פלסנטה" בלטינית היא "לחם האם". ועם זאת כמעט אי אפשר למצוא ראיות לקיומו של המנהג לאורך ההיסטוריה. יוצאי דופן הם שני מחקרים מהמאה ה-19 המעידים שהנהג בכל זאת היה קיים, אבל אלה רמיזים בודדים בתוך מדבר ראיות: שרון יאנג ודניאל בנישק, שני אתרופולוגים מאוניברסיטת נבאדה בארה"ב, בחנו מידע שנאסף על 179 תרבויות עתיקות וגילו "העדר בולט של מסורות תרבותיות הקשורות לאכילת שלייה על ידי יולדות". זה גרם להם לתהות מדוע בני אדם חריגים בעניין הזה בהשוואה ליונקים אחרים. הם שיערו שיתכן כי זו התנהגות נרכשת, הנובעת מכך שטמונה באכילה זו סכנה כלשהי.

"אין שום סכנה בנטילת הקפסולות", אומרת מונק. עם זה, היא מדגישה שיש נשים שהקפסולות לא מתאימות להן, למשל אלה שבחורות לא להניק, נשים שסובלות מעודף חום ועוד. "לכן, אני מדברת עם הנשים לפני ובודקת כל מקרה לגופו".

אבל בחזרה להיסטוריה. הנקודה הברורה שבה החל לצוץ המנהג של נשים שצורכות את השליה שלהן היא בקהילות היפיות בארה"ב בשנות ה-70 וה-80. בשנות האלפיים התחילה להופיע טכנולוגיית הקפסול, שפותחה במקור עבור תעשיית המזון. הקפסול הפך את המנהג למעודן יותר וקניבליסטי פחות. עכשיו זה נראה כמו ויטמינים. אבל מבחינת המדע המערבי, אין הוכחות ליעילות אכילת השליה – בקפסולות או בדרך אחרת. לפי כמה מחקרים קטנים, לא סביר שהחומרים המזינים שברקמת השליה, שיובשה וקופסלה או לחלופין בושלה, ייספגו לתוך מחזור הדם בריכוזים גבוהים מספיק כדי ליצור אפקט בריאותי כלשהו. אבל השאלה אם ובאיזו כמות הורמוני רבייה כמו אסטרוגן שורדים את העיבוד השלייתי לא נחקרה מספיק.

"מחקרים הראו שעכברות שאכלו את השליה שלהן נקשרו לגוריהן מהר יותר מאלה שלא אכלו אותה", מציינת מונק ומוסיפה ש"ההתייחסות לנושא לא יכולה להיות רק בעיניים מערביות, אלא גם מנקודת המבט של הרפואה המשלימה".

אבל גם בלי ראיות מדעיות מספקות, המנהג הולך ומשתרש, ואולי זה אומר משהו לא רק על שליות, אלא גם על האימהות המערבית, שחסרה אלטרנטיבה טובה לליווי הריון, לידה והתקופה שלאחריה, ליווי שמביא בחשבון את מלוא הצרכים – הגופניים והנפשיים. כאשר שיעורי הדיכאון אחרי הלידה ממשיכים לטפס, חופשת הלידה קמצנית ועלויות הטיפול בילדים נוסקות, לא פלא שנשים נחושות להשיג לעצמן עזרה, אמיתית או לא, היכן שהן רק יכולות למצוא אותה.